

Gemeenteraadsverkiezingen 2018

Tips voor een duurzaam en gezond verkiezingsprogramma

Duurzaamheid is hot. Zo werken er steeds meer mensen enthousiast aan de transitie naar duurzame energie en aan klimaatverandering. Het belang van schone lucht wordt meer en meer ingezien. De waarde van groen voor ons welzijn wordt steeds bekender. Toch zetten we met zijn allen nog maar babystapjes op weg naar een werkelijk duurzame samenleving.

Niet verwonderlijk, want een meer duurzame samenleving vraagt soms om ruimte. Dit kan leiden tot conflicten, die op het gemeentelijke niveau aan de oppervlakte komen. Dus is het belangrijk dat gemeenten duidelijke keuzes maken in het wel of niet toestaan van activiteiten op bepaalde plekken. Dit schept duidelijkheid voor initiatiefnemers.

Maar niet alleen de problemen, ook de oplossingen komen steeds vaker vanuit de regio. Lokale initiatieven krijgen een grotere rol, bijvoorbeeld bij de opwekking van duurzame energie of de realisatie van natuur. Het is van belang dat gemeenten hierop inspelen en deze lokale initiatieven ook zo goed mogelijk faciliteren.

Kortom: Gemeenten zijn onmisbaar bij het in gang zetten van duurzame projecten en het verder helpen van lokale initiatieven. Als Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) helpen we gemeenten graag om deze rol goed te vervullen. Daarom doen we in dit pamflet een aantal aanbevelingen voor de partijprogramma's rond de lokale verkiezingen in 2018.

En ook na de verkiezingen blijven we ons graag inzetten voor uw gemeente als 'duurzame aanjager'. We werken straks graag met u samen bij de uitvoering van uw duurzaamheidsambities. U kunt ons altijd benaderen om mee te denken of te adviseren bij beleidsontwikkeling en uitvoering van projecten.

1. Schone energie en energiebesparing

Verschuivende ontwikkelingen zorgen ervoor dat energiebesparing en duurzame energieopwekking de komende jaren echt een hoge vlucht gaan nemen. De energietransitie is immers een speerpunt van de Provincie Utrecht, wat in september 2016 leidde tot de provinciale Energieagenda. Geen overbodige luxe, aangezien we in Utrecht een schamele 2% van ons energieverbruik duurzaam opwekken (meting NMU zomer 2016). Daarmee blijven we ver achter bij andere provincies. Om de doelstelling te halen (10% duurzame energie in 2020, energieneutraal in 2040) zullen we moeten inzetten op alle duurzame bronnen: wind, zon, biomassa en geothermie. En niet te vergeten op grootschalige en ambitieuze energiebesparing!

Gemeenten kunnen een belangrijke rol vervullen bij deze omschakeling. Een ambitieuze duurzame gemeente hoeft niet op Haagse wetgeving te wachten; zij kan daarin een bepalende voortrekkersrol pakken. Gemeenten spelen ook een belangrijke rol bij een bijbehorende uitdaging: de landschappelijke inpassing van duurzame energie. De schone opwek krijgt immers een steeds grotere

ruimtelijke impact. Dus moeten we goed kijken naar de mogelijkheden van energielandschappen en de belangen van natuur en landschap. En dit vervolgens goed vertalen naar omgevingsvisies.

Onze aanbevelingen voor uw verkiezingsprogramma:

AARDGASVRIJ: AARDGASLOZE WIJKEN

- **BESTAANDE BOUW:** Breng samen met de netbeheerder en woningcorporatie(s) in kaart welke gasnetten aan vervanging toe zijn, en welke woningen als eerst kunnen worden gerenoveerd om aardgasvrij te worden. Start pilots om de eerste wijken te transformeren naar aardgasloos en zorg voor een zorgvuldig participatieproces met de bewoners / betrek hier de bewoners goed bij.
- **NIEUWBOUW:** Zorg ervoor dat alle nieuwbouwprojecten vanaf nu aardgasloos zijn. Gebruik daarbij de tips uit de Handreiking Energieneutrale Nieuwbouw van de provincie Utrecht (april 2017).

ENERGIEBESPARING

- **Particulieren:** Stimuleer bewoners om energiebesparende maatregelen te nemen met een gunstige WOZ-belasting en inkoopacties via onafhankelijke communicatie vanuit de gemeente.
- **Bestaande bedrijven:** Zet in op tenminste de handhaving van de wet milieubeheer bij bedrijven. En ondersteun (en beloon!) bedrijven actief om energieneutraal te werken.
- **Huursector:** Maak als gemeente met woningcorporaties en huurders ambitieuze afspraken over aantallen Nul-op-de-Meter (NOM) renovaties per jaar. Bij eengezinswoningen gebouwd tussen 1950-1980, die nog 40 jaar in exploitatie blijven, loont dit nu al. Werk samen in de regio, want bij grotere aantallen NOM-renovaties kan de prijs zakken naar € 60.000. Dan wordt de businesscase zeer aantrekkelijk, waardoor er écht vaart gemaakt kan worden. Renovaties die niet NOM zijn, worden zodanig uitgevoerd dat zij later alsnog naar NOM kunnen. Zet er ook op in dat renovatie- en sloop/nieuwbouwprojecten circulair worden uitgevoerd.

LOKALE DUURZAME ENERGIE: Zon en Wind

- Stel een routekaart op waarin duidelijk wordt hoe de gemeente energieneutraal kan worden. Geef hierin aan hoe groot het besparingspotentieel is en hoeveel duurzame energie op de eigen gemeentegrond opgewekt moet worden. Uitgangspunt hierbij kan zijn: minimaal 20% bij volledig verstedelijkte gemeenten en 100% bij gemeenten met een groot landelijk gebied.
- Geef lokale duurzame energie de ruimte! Zorg voor een duidelijk ruimtelijk kader dat duurzame energie mogelijk maakt. Hierdoor weten initiatiefnemers waar ze aan toe zijn. Laat lokale energiecoöperaties of andere lokale initiatieven meedoen aan het proces en de ontwikkeling. Zorg voor versterking van natuur- en landschapswaarden, gefinancierd uit de opbrengsten van de duurzame energieprojecten.
- Wijs geschikte locaties aan voor zonneweides: binnen de rode contour, langs infrastructuur en/of op 'pauzelandenschappen'.
- Biedt ruimte voor windenergie initiatieven die gerealiseerd worden met lokaal draagvlak en participatie. Denk pro-actief met bewoners mee op welke manier de lokale samenleving kan profiteren van de opbrengsten. Stel een gebiedsmanager aan, zodat de inrichting van het gebied en de beperking van overlast belangrijker worden dan grondposities en maximaal rendement.

2. Duurzame mobiliteit en schone lucht

De luchtkwaliteit is slecht in de provincie Utrecht. Met name in grote steden zoals Utrecht en langs snelwegen, maar ook op knooppunten in kleinere gemeenten, zijn de concentraties schadelijke stoffen te hoog. Verkeer en vervoer leveren daaraan de grootste bijdrage.

En de druk van mobiliteit op onze regio blijft toenemen. Een grote uitdaging is hoe we de regio en de economische kernen voldoende bereikbaar, maar ook voldoende leefbaar houden – met schone lucht en aantrekkelijke openbare ruimten.

Dat kan bijvoorbeeld door mobiliteit te verminderen, te veranderen (bijvoorbeeld fietsen of lopen in plaats van de auto) of 'op te schonen' door schonere vervoersmiddelen te gebruiken.

Daarmee werken we aan een goede en gezonde leefomgeving voor inwoners, werknemers en bezoekers. Bovendien draagt duurzame mobiliteit fors bij aan de vermindering van het energieverbruik en daarmee aan een klimaatneutrale provincie.

Onze aanbevelingen voor uw verkiezingsprogramma:

- Zet in op een volledig dekkende laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Streef naar 1 openbare laadpaal per 500 inwoners in 2022. En realiseer daarnaast infrastructuur voor het opladen van elektrische scooters, fietsen en eventuele recreatievaart.
- Stimuleer dat bewoners gezond op pad gaan. Zorg dat ze gebruik kunnen maken van elektrisch vervoer, deelinitiatieven (auto's, bakfietsen, elektrische fietsen) en een optimale fietsinfrastructuur, met fietssnelwegen. Zorg dat de openbare ruimte en infrastructuur zodanig is ingericht dat deze ook uitnodigt tot gezond gedrag.
- Tref voorbereidingen voor de opkomst van *smart mobility*. Loop vooruit op kansen om moderne technologie in te zetten voor mobiliteitsvraagstukken van nu en straks, zoals slimme distributie en logistieke knooppunten, slimme verkeerslichten, het intelligenter maken van auto's en infrastructuur. Koppel vervoer aan elkaar en realiseer goede OV overstappunten.
- Weer brommers en scooters van de fietspaden. Deze voertuigen stoten tot 2.700 x zoveel vervuilende fijnstof uit als een dieselbusje. Deze maatregel verbetert de gezondheid van de fietsers in uw gemeente.
- Vergroen het wagenpark van de gemeente door over te schakelen op 100% elektrisch eigen vervoer, aangedreven door groene stroom. En gebruik als gemeente ook openbare deelauto's. Hiermee heeft u minder eigen auto's nodig en dat bespaart kosten.

3. Klimaatadaptatie / groene klimaatactieve stad

De provincie Utrecht verstedelijkt en dat proces zet volgens de voorspellingen door. Het wordt een grote uitdaging om in stedelijke gebieden het hoofd te bieden aan de effecten van de klimaatverandering: hogere temperaturen, nattere winters, heftiger buien, meer kans op wateroverlast, meer kans op droge zomers en hittestress in de stad. Deze effecten hebben een belangrijke invloed op onze gezondheid. De inrichting van de leefomgeving kan een positieve bijdrage leveren aan onze gezondheid. Meer groen en water in de stedelijke omgeving is hierbij onmisbaar.

Onze aanbevelingen voor uw verkiezingsprogramma:

- Formuleer een strategie voor ruimtelijke adaptatie om de gebouwde omgeving klimaatbestendig en waterrobuust in te richten, om zo bestand te zijn tegen de effecten van klimaatverandering. Hierdoor kan de schade aan gezondheid en economie zoveel mogelijk beperkt worden.
- Toets uiterlijk in 2020 alle gemeentelijke ruimtelijke ingrepen integraal op hun klimaatbestendigheid.
- Koppel 'klimaatrobuuste' maatregelen aan andere voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen en neem ze mee in de reguliere werkzaamheden, zoals beheer en onderhoud. Bijvoorbeeld maatregelen voor meer groen en maatregelen die het waterbergend vermogen vergroten.
- Kijk naar goede voorbeelden in andere gemeenten of regio's.
- Vergroot het bewustzijn onder bewoners, bedrijven en organisaties, en bied ze handelingsperspectief, zodat zij zelf maatregelen gaan treffen in hun eigen leefomgeving.

4. Natuur en landschap

Een natuurrijke omgeving is niet alleen belangrijk voor dieren en planten, maar ook voor mensen. Het is wetenschappelijk aangetoond dat een groene omgeving goed is voor de mentale en fysieke gezondheid. Bovendien is een mooie en groene omgeving van belang voor een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven – binnen en buiten de bebouwde kom. Om de groene omgeving te beschermen, is een zorgvuldige ruimtelijke ordening onmisbaar.

Bewoners krijgen een steeds grotere rol bij de realisatie en het beheer van groen in steden of dorpen. Het aantal lokale initiatieven voor de realisatie en beheer van groen in eigen dorp of stad groeit gestaag. Daarmee dragen zij bij aan meer groen in uw gemeente. Ook de nieuwe Omgevingswet eist een grotere rol en betrokkenheid van bewoners en lokale belangengroepen bij de totstandkoming van visies en plannen.

Onze aanbevelingen voor uw verkiezingsprogramma:

- Beschrijf de aanwezige natuur en landschapswaarden goed in omgevingsvisies en –plannen en bescherm deze waarden. Leg daarbij ook een koppeling met de nieuwe provinciale Natuurvisie. Hierin staan o.a. nieuwe Natuurparels en ook bijzondere icoonsoorten die zijn gebonden aan de bebouwde omgeving.
- Ondersteun lokale groene initiatieven bij de ontwikkeling en uitvoering van hun plannen. Faciliteer deze initiatieven bij de totstandkoming van hun project en help hen bij de verdere professionalisering van hun organisatie. Denk hierbij ook aan eventuele financiële ondersteuning.
- Koester het landschap en voorkom dat dit verder wordt volgebouwd. Stimuleer de ontwikkeling van inbreidingslocaties en het ombouwen van leegstaande kantoorgebouwen tot woningen.
- Voorkom lichtvervuiling en verstoring van nachtdieren door 's nachts zoveel mogelijk dimbare ledverlichting toe te passen langs openbare wegen. Roep bedrijven in uw gemeente op reclameverlichting 's nachts uit te doen, en maak hiervoor zonnig regelgeving. Deze maatregelen besparen ook nog eens energie!

5. Landbouw

De agrarische sector is de grootste grondgebruiker in de provincie Utrecht. De impact op de omgeving is groot en de landbouw staat voor verschillende duurzaamheidsopgaven. Er verschijnen nieuwe, grotere stallen, terwijl verouderde boerderijen leeg achterblijven. Natuurgebieden lijden onder vermessing en de soortenrijkdom in het landelijk gebied zelf is sterk verminderd. De economische duurzaamheid van agrarische bedrijven staat onder druk. En de negatieve effecten van de intensieve veehouderij voor de volksgezondheid worden steeds duidelijker. Diverse adviesraden van de overheid, wetenschappers en natuurorganisaties pleiten daarom al lang voor de verduurzaming van de landbouw. Als gemeente kunt u samen met de agrariërs inzetten op verduurzaming van de bedrijven en op het versterken van de biodiversiteit in het agrarische gebied.

Onze aanbevelingen voor uw verkiezingsprogramma:

- Ontwikkel een visie op de Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) in uw gemeente. Geef op sommige van deze locaties ruimte voor initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid van het landelijk gebied, zoals multifunctionele landbouw, nieuwe buurtschappen en/of kleine bedrijven. Maar voorkom dat elke locatie bebouwd wordt.
- Stimuleer boeren om natuurinclusief te produceren: daarbij maken ze hoogwaardig voedsel, belasten ze het milieu minder en verhogen ze de natuurwaarde van het agrarische landschap.
- Bevorder een 'groenblauwe dooradering' van het agrarische landschap. Kleinschalige maatregelen, zoals het herstel van landschapselementen of het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, dragen bij aan een aantrekkelijk en natuurrijk landschap.
- Geef alleen bouwvergunningen af voor stallen die voldoen aan de normen van de Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV). En zorg er met ruimtelijk beleid voor dat bestaande grondgebonden veehouderijen – dus bedrijven die genoeg grond hebben om hun eigen mest kwijt te kunnen - ook daadwerkelijk grondgebonden blijven.

6. Circulaire economie

Het gebruik van grondstoffen moet drastisch omlaag om onze aarde voor toekomstige generaties te behouden en te beschermen. Wij leven nu in een lineaire economie: de grondstoffen die we nodig hebben om te leven, gebruiken we zelden opnieuw. Ze komen als afval in het milieu terecht. Doel is daarom om toe te werken naar een zogeheten circulaire economie, waarbij er geen afval meer is.

Er zijn verschillende manieren om dit te doen. Door hergebruik van bestaande producten, componenten en grondstoffen en door nieuwe grondstoffen duurzaam te winnen. Een andere aanpak is om nieuwe producten en processen te ontwikkelen om deze producten, componenten en grondstoffen eenvoudiger te kunnen hergebruiken. En niet te vergeten door het stimuleren van verandering in consumentengedrag.

Enkele jaren geleden is de regionale Alliantie Cirkelregio Utrecht gevormd. Het doel daarvan is om toe te werken naar een circulaire regio door de economische en innovatieve kracht in de Utrechtse regio duurzaam te versterken. Dit doen we door nieuwe allianties te smeden en kennis te ontwikkelen en te delen, met circulariteit van grondstoffen en producten als uitgangspunt. Kansen liggen op het gebied van bouw en demontage. Naast nieuwbouw en renovatie is transformatie van bestaand vastgoed en gebieden een belangrijke opgave in de regio Utrecht. Die opgave biedt concrete aanknopingspunten voor flexibel en demontabel bouwen, duurzaam demonteren en hoogwaardig hergebruik van bouwmaterialen. Maar ook bij kantoren is winst te halen. Een gemiddelde bedrijfspark produceert 125 kg afval per jaar, waarvan 100 kg restafval. Bedrijven bieden oplossingen om voor dit restafval een waarde te creëren. Zo kost afvalverwijdering op de werkplek geen geld meer.

Onze aanbevelingen voor uw verkiezingsprogramma:

- Zorg voor een gemeentelijke ambitie op circulair inkopen (minimaal 10%) en zorg voor duidelijke handreikingen voor circulair inkopen, zodat deze ambitie ook gehaald wordt.
- Stimuleer hergebruik van grondstoffen bij nieuw- en verbouwprojecten. Zorg voor een duidelijk overzicht van bouwprojecten in de gemeente. Laat in kaart brengen welke bouwstoffen vrijkomen bij slooprojecten en welke vraag naar grondstoffen er is bij (nieuw)bouwprojecten, en koppel vraag en aanbod.
- Stimuleer kantooreigenaren om restafval een waarde te geven en richt zelf de openbare ruimte zo in dat afval eenduidig en gescheiden ingezameld zal worden. Stimuleer het sluiten van lokale ketens rondom deze grondstofstromen.
- Gemeenten zijn met maaisel en groenvoorzieningen leverancier van biomassa. Sluit deze keten lokaal. Zorg ervoor dat daar producten van gemaakt worden die bijdragen aan de inrichting van het openbare gebied (bankjes, straatlantaarns, straatnaambordjes etc.), of isolatiemateriaal voor bouwprojecten.
- Steeds meer bewoners en bedrijven ondernemen initiatieven die bijdragen aan de circulaire economie. Ondersteun deze initiatiefnemers met het behalen van hun doelstellingen, bijvoorbeeld door een locatie beschikbaar te stellen, nieuwe financieringsmodellen te organiseren en/of wexperimenteerruimte te bieden.

Natuur en Milieufederatie Utrecht, mei 2017

www.nmu.nl / info@nmu.nl / 030 2567350

